

Đề hạn chế tác động tiêu cực của hoạt động du lịch sinh thái tới môi trường hệ sinh thái Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc

NGÔ XUÂN HẢO*

Tóm tắt

Du lịch sinh thái bản thân nó bị giới hạn bởi phạm vi, mức độ phát triển, số lượng tiếp nhận du khách trong một khoảng thời gian nhất định. Vì vậy, vấn đề trọng tâm của việc phát triển du lịch sinh thái bền vững là sự kiểm soát, đưa tác động tiêu cực tới môi trường hệ sinh thái. Bài viết này đề cập đến hoạt động du lịch tại Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc, từ đó đánh giá các tác động tiêu cực đến môi trường hệ sinh thái tự nhiên do khu du lịch gây ra. Trên cơ sở đó, đề xuất các giải pháp nhằm giảm thiểu các tác động tiêu cực mà dự án mang lại.

Từ khóa: Vinpearl Safari Phú Quốc, hệ sinh thái, du lịch, du lịch sinh thái

Summary

There are limitations of ecotourism itself on scope, level of development and number of visitors in a certain period of time. Therefore, the main issue relating to sustainable ecotourism development is the control of bad effect on ecosystem environment. This article refers to tourism activities at Vinpearl Safari Phu Quoc Zoo, assesses negative impacts on natural ecosystem environment caused by the resort. On that basis, solutions are proposed to minimize these impacts from the resort.

Keywords: Vinpearl Safari Phu Quoc, ecosystem, tourism, ecotourism

GIỚI THIỆU

Phú Quốc là một huyện đảo thuộc tỉnh Kiên Giang bao gồm 22 đảo lớn, nhỏ với vị trí nằm ở trung tâm Đông Nam Á, trên vành đai kinh tế biển Việt Nam - Campuchia - Thái Lan.

Huyện đảo Phú Quốc hiện là đô thị loại II, là khu kinh tế - hành chính đặc biệt; trung tâm du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng, giải trí quốc gia. Phú Quốc cũng là đầu mối giao thông quan trọng về vận tải nội vùng và hàng không quốc tế; trung tâm bảo tồn đa dạng sinh học rừng và biển. Huyện đảo còn có vị trí đặc biệt về an ninh - quốc phòng.

Chính vì các tiềm năng và lợi thế phát triển trên, chính quyền tỉnh, trung ương và các nhà đầu tư đặc biệt quan tâm đến phát triển Phú Quốc. Các dự án kết cấu hạ tầng, như: Sân bay quốc tế Phú Quốc, tuyến hành lang điện cao áp

ngầm kết nối với đất liền; các tuyến đường trên đảo, các công trình cảng biển, các dự án nâng cấp hạ tầng đô thị và cải thiện môi trường... vẫn đã và đang được tiếp tục đầu tư.

Bên cạnh đó, các dự án khai thác du lịch nghỉ dưỡng, sinh thái, dịch vụ khách sạn, casino, golf... đang được các nhà đầu tư quan tâm triển khai mạnh mẽ. Trong đó, Vườn thú mở Vinpearl Safari là một trong những dự án trọng điểm của Tập đoàn VinGroup đầu tư vào khu vực này. Việc xây dựng dự án Vườn thú Vinpearl Safari khai thác phát triển hoạt động du lịch ở khu vực Vườn Quốc gia Phú Quốc có thể ảnh hưởng đến mục tiêu quốc gia về phát triển bền vững, mục tiêu tăng trưởng xanh và các cam kết quốc tế về bảo vệ môi trường, cũng như đa dạng sinh học mà Việt Nam là thành viên; phát triển du lịch không bền vững sẽ ảnh hưởng đến quyền thụ hưởng của thế hệ tương lai.

Vì vậy, đề cập đến những tác động tiêu cực đến môi trường hệ sinh thái tự nhiên do Dự án trên gây ra. Từ đó đề xuất các giải pháp giảm thiểu các tác động này, nhằm mục đích phát triển du lịch bền vững là cần thiết.

* ThS., Khoa Du lịch - Trường Đại học Văn Hiến

Ngày nhận bài: 30/07/2019; Ngày phản biện: 10/08/2019; Ngày duyệt đăng: 16/08/2019

BẢNG: TỔNG HỢP PHẦN KHU CHỨC NĂNG

TT	Hạng mục đất	Diện tích đất (m ²)	Tỷ lệ (%)	Diện tích xây dựng (m ²)	Mức độ xây dựng (%)
1	Khu trung tâm đón tiếp, công cộng - dịch vụ	60.210	1,2	21.100	30-40
2	Khu dịch vụ kỹ thuật và phụ trợ	128.726	2,6	32.200	20-30
3	Khu trẻ em	242.779	4,9	47.400	20-30
4	Khu chuồng trại tạm	125.969	2,5	18.900	10-20
5	Khu châu Phi	514.499	10,3	16.900	5-10
6	Khu Ấn Độ	198.874	4,0	9.700	5-10
7	Khu vườn chim	439.827	8,8	8.800	1-3
8	Khu vườn thú đêm	455.716	9,2	9.100	1-3
9	Khu châu Úc	139.935	2,8	4.700	5-10
10	Khu rừng Amazon	520.483	10,5	9.700	2-5
11	Khu Đông Nam Á	508.433	10,2	12.600	2-5
12	Khu Đông Dương	557.195	11,2	12.700	2-5
13	Khu Trung Quốc	139.739	2,8	7.000	3-7
14	Khu cây xanh mặt nước	516.311	10,4		
	- Khu cây xanh	160.613			
	- Khu mặt nước	303.819			
	- Khu đất ngập nước	51.861			
15	Giao thông, bến bãi xe, hạ tầng kỹ thuật	431.306	8,7	3.600	
	- Giao thông	349.721	7,0		
	- Bãi đỗ xe	57.426	1,2		
	- Đầu mối hạ tầng kỹ thuật	24.159	0,5	3.600	10-20
	Tổng Cộng	4.980.000	100	216.400	4,3

Nguồn: Quy hoạch chi tiết tỷ lệ 1/500 vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc

TỔNG QUAN VỀ VƯỜN THÚ VINPEARL SAFARI PHÚ QUỐC

Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc tọa lạc tại xã Gành Dầu, Cửa Cạn huyện đảo Phú Quốc, tỉnh Kiên Giang được đưa vào hoạt động phục vụ khách du lịch tham quan từ ngày 03/05/2015, có quy mô 498ha, với các phân khu như Bảng.

Quy mô phục vụ: Tổng số khách tính tối đa phục vụ (Sức chứa): 8.200 khách/ngày. Tổng số nhân viên phục vụ 343 người.

NHỮNG TÁC ĐỘNG ĐẾN HỆ SINH THÁI CỦA VƯỜN THÚ VINPEARL SAFARI PHÚ QUỐC

Tác động của hoạt động du lịch đến môi trường hệ sinh thái được chia ra làm 2 loại: tác động trực tiếp và tác động gián tiếp. Các tác động trực tiếp gây ra bởi sự có mặt của du khách, còn các tác động gián tiếp nảy sinh từ việc xây dựng kết cấu hạ tầng phục vụ du lịch.

Trước tiên, phải kể đến việc đầu tư, xây dựng phát triển các dự án kinh doanh du lịch: các kết cấu hạ tầng kỹ thuật được xây dựng đã chia Vườn Quốc gia Phú Quốc thành nhiều mảnh, làm Vườn Quốc gia trở nên hẹp hơn; sự di chuyển, kiếm ăn và sinh sản của một số loài động vật bị hạn chế, mối quan hệ giữa các giống loài khác nhau trong hệ sinh thái bị ảnh hưởng hoặc có thể bị cắt đứt. Mật độ đường giao thông và hệ thống kết cấu hạ tầng, cùng với tiếng động cơ các phương tiện giao thông, tiếng ồn của đoàn khách du lịch, hoạt động vui chơi giải trí có tác động xấu đến việc cư trú ổn định, cũng như sự sinh tồn phát triển của các loài động vật đang sinh sống trong Vườn Quốc gia, gần Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc... hoàn toàn không phù hợp với yêu cầu bảo tồn và yêu cầu của du lịch sinh thái, trong một số trường hợp còn làm chết các loài động vật nhỏ.

Sự xuất hiện của khách du lịch quá đông trong trường hợp quá tải sẽ làm phát sinh các chất thải rắn, nước thải. Nước thải tại các cơ sở kinh doanh dịch vụ du lịch, nếu không được xử lý mà đổ thẳng ra môi trường, là nguyên nhân đe dọa tới các hệ sinh thái và đa dạng sinh học. Rác thải nhựa, túi nilon phát sinh trong quá trình gói, đựng đồ và sử dụng thức ăn, đồ uống đóng hộp của khách du lịch, nếu không được thu gom, phân loại và xử lý trước khi thải ra môi trường, sẽ đe dọa các loại động vật trong dự án và khu vực xung quanh.

Hoạt động du lịch của Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc có tác động tích cực đến công tác bảo tồn, lưu giữ các loài động, thực vật quý hiếm. Tuy nhiên, bên cạnh đó còn có những tác động tiêu cực, như sau:

- Tăng khả năng lây lan, bùng phát dịch đối với hệ động vật của Vườn Quốc gia từ hệ động vật trong Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc do chất thải có chứa mầm bệnh phát sinh trong khu dự án phát tán ra khu vực Vườn Quốc gia.

- Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc hoạt động đã thu hút lượng khách du lịch tham quan Vườn Quốc gia ngày càng tăng, là cơ hội cho hoạt động khai thác trái phép các sản phẩm của rừng có thể gây nguy cơ tuyệt chủng một số loài quý hiếm. Một phần do sự thiếu ý thức của khách du lịch, có thể gây hoảng sợ cho các loài động vật hoang dã, giảm suy giảm chất lượng rừng.

- Tăng nguy cơ cháy rừng trong khu vực.
- Tác động đến các loài động, thực vật du nhập: Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc có bộ sưu tập khoảng hơn 300 loài thực vật và 1.000 loài động vật quý hiếm, nhiều loài đang có nguy cơ bị tuyệt chủng từ nhiều vùng khác nhau trên thế giới để chăm sóc, bảo vệ và bảo tồn nguồn gen thông qua việc thiết kế chuồng trại tận dụng tối đa hệ sinh thái tự nhiên. Tuy nhiên, có nhiều loài khó thích ứng với môi trường bản địa nên dễ bị bệnh tật và truyền nhiễm.

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM GIẢM THIỂU TÁC ĐỘNG TỚI HỆ SINH THÁI

Thứ nhất, kiểm soát tốt lượng khách đến tham quan tránh vượt sức chứa điểm đến du lịch

Sức chứa tối đa là số lượng du khách cho phép đến Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc trong một thời gian, không gian nhất định. Theo thiết kế Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc có thể tiếp nhận 8.000 du khách, thì sẽ không ảnh hưởng đến cảnh quan, các kết cấu hạ tầng du lịch không bị quá tải. Nếu không kiểm soát tốt lượng khách vào tham quan dẫn vượt qua sức chứa tối đa, dẫn đến các mâu thuẫn, xung đột, điển hình như: hệ thống xử lý nước thải, rác thải tại chỗ sẽ không xử lý kịp, ảnh hưởng đến môi trường.

Thứ hai, đối với hệ sinh thái Vườn Quốc gia

- Tăng cường công tác tuyên truyền và giáo dục bảo tồn nâng cao nhận thức bảo vệ môi trường đối với nhân viên phục vụ, nhà tổ chức điều hành tour du lịch và cộng đồng dân cư xung quanh, đặc biệt là đối với khách tham quan tránh các hành vi, như: xả thải, chọc ghẹo động vật trong vườn thú...

- Nghiêm cấm việc buôn bán, kinh doanh các sản phẩm của rừng, biển từ hoạt động khai thác trái phép để bán cho du khách.

- Xây dựng và ban hành các văn bản, nội quy làm việc cho nhân viên, bao gồm: nội quy ra, vào làm việc; nội quy sử dụng thiết bị, nội quy về an toàn điện, nội quy về an toàn cháy nổ và nội quy quy định mức phạt cho cán bộ, công nhân viên tham gia làm việc trong khu dự án có hành vi vi phạm, làm ảnh hưởng đến hệ sinh thái trong khu vực, như: chặt phá rừng, săn bắn chim thú...

- Thực hiện nghiêm chỉnh các giải pháp giảm thiểu về ô nhiễm không khí, nước thải, chất thải rắn, sự cố cháy nổ...

- Định kỳ, thực hiện nghiêm chỉnh quan trắc chất lượng môi trường không khí, nước mặt... để có hoạt động ứng phó phù hợp.

- Phối hợp chặt chẽ với địa phương và Ban quản lý Vườn Quốc gia trong quá trình bảo tồn hệ sinh thái trong phạm vi dự án. Cụ thể như: phối hợp tổ chức tập huấn, phổ biến cho hướng dẫn viên du lịch khi tác nghiệp nhằm hạn chế đến mức tối đa ảnh hưởng đến hệ sinh thái Vườn Quốc gia.

- Đối với Vườn Quốc gia: lập kế hoạch bảo vệ nghiêm ngặt diện tích xung quanh vùng dự án, bảo vệ nơi cư trú của các loài động vật theo quy định, tuân thủ các quy định của Luật Bảo vệ và Phát triển rừng năm 2006.

- Kiểm soát chặt chẽ hệ động, thực vật ngoại lai trong khu dự án để không ảnh hưởng đến hệ sinh thái Vườn quốc gia. Các động vật được vận chuyển về vườn thú phải có đầy đủ giấy tờ xác nhận nguồn gốc, tình trạng sức khỏe, các thông tin khác... Sau đó, được tập trung lại khu chuồng trại tạm tập kết động vật, các bác sĩ thú y sẽ kiểm tra lại lần nữa trước khi chuyển chúng tới khu nuôi.

Thứ ba, đối với hệ động vật trong khu dự án

Đối với hệ động vật trong khu dự án

- Thức ăn được phân biệt cho từng loài và được đặt ở phân khu riêng, đảm bảo độ an toàn, đủ dinh dưỡng và đủ lượng cho các loài.

- Quản lý chăm sóc động vật, nuôi dưỡng động vật non (nuôi bộ): Nuôi dưỡng động vật sinh sản phải tuân thủ các quy định phù hợp.

- Bảo vệ sức khỏe cho động vật: (i) Động vật ốm phải cách ly, chuồng nuôi động vật ốm phải được tiêu độc thường xuyên; (ii) Thực hiện chế độ tiêm phòng và tẩy giun sán định kỳ; (iii) Hằng ngày, chuồng trại phải được quét dọn sạch, phân và thức ăn thừa hốt đổ vào nơi quy định; (iv) Nền, thành chuồng phải được vệ sinh bằng nước sạch; (v) Tiến hành phun xịt khử trùng thường xuyên trong chuồng trại, khơi thông cống rãnh và các hố ga thường xuyên; (vi) Nguồn nước uống và thức ăn phải đảm bảo sạch; (vii) Khi cần tiếp cận động vật để can thiệp thú y hay di chuyển phải tuân theo các quy định sau: Đối với thú dữ và thú lớn phải có nhiều người cùng các phương tiện hỗ trợ cần thiết, như: lưới, dây, dụng cụ gây mê và thuốc mê...; Đối với các loài động vật móng guốc, như: hươu, nai các loại, không được dồn ép quá lâu tránh gây đột quỵ; (viii) Để phòng tránh lây lan dịch bệnh phải tuân thủ nghiêm ngặt các quy định: Tuyệt đối không cho người lạ và người không có nhiệm vụ vào khu vực chuồng

nuôi động vật; Không cho chó mèo và các động vật khác từ bên ngoài vào khuôn viên vườn thú; Công nhân chăm sóc thú bệnh hạn chế tiếp xúc với động vật khác.

- Công tác thú y thường xuyên: Chủ động kiểm tra sức khỏe động vật qua biểu hiện bên ngoài. Tiến hành xét nghiệm chuẩn đoán nếu thấy cần thiết; Định kỳ tẩy trùng toàn bộ chuồng nuôi bằng thuốc sát trùng; Định kỳ thực hiện điều trị nội ký sinh trùng cho tất cả động vật; Bổ sung vitamin để tăng sức đề kháng hoặc kháng sinh cho động vật khi cần thiết; Thường xuyên kiểm tra phương tiện, trang thiết bị phục vụ cho việc chẩn đoán và điều trị, đề nghị bổ sung sửa chữa kịp thời để công tác chẩn đoán và điều trị có hiệu quả cao.

Chia sẻ thông tin giữa các thành viên

Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc cần thiết lập mối liên hệ với tất cả các vườn thú khác để tạo mối quan hệ hợp tác, tương trợ, như: gia nhập Hiệp hội Vườn thú Việt Nam, Hiệp hội Vườn thú Đông Nam Á (SEAZA) và Hiệp hội Vườn thú thế giới (WAZA). Thông qua các hiệp hội này, Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc có cơ hội trao đổi thông tin, kinh nghiệm và hợp tác, hỗ trợ kỹ thuật trong quá trình xây dựng vườn thú, quản lý động vật và phát triển các hoạt động tại vườn thú.

Thứ tư, đối với hoạt động nhập, xuất động vật

- Đối với động vật, việc nhập, xuất sẽ thực hiện theo các thủ tục pháp lý hiện hành.

- Động vật khi mới nhập phải nhốt riêng theo chế độ cách ly dịch để theo dõi sau một thời gian theo quy định, sau khi kiểm tra mới được đưa ra trưng bày. Việc kiểm dịch do Trung tâm thú ý vùng và Chi cục thú y của Tỉnh kiểm tra và giám sát.

- Động vật nhập, xuất đều phải được tẩy giun sán và tiêm phòng những bệnh cần thiết.

- Phải có chế độ chăm sóc đặc biệt đối với động vật bệnh nặng hay lâu ngày.

- Trường hợp động vật hoang dã, quý hiếm, nguy cấp nằm trong danh sách của tổ chức CITES chết phải tiến hành mổ khám tử và lập biên bản, nêu rõ kết luận, kiến nghị và hướng xử lý xác động vật.

- Kiểm tra sức khỏe động vật khi nhập, xuất.

KẾT LUẬN

Phát triển du lịch sinh thái là một xu thế tất yếu. Du lịch sinh thái phát triển nhằm thỏa mãn nhu cầu ngày một tăng của khách du lịch, của cộng đồng. Nhu cầu này liên quan chặt chẽ đến sự phát triển không ngừng của xã hội, đảm bảo về tổng thể một tương lai phát triển lâu dài của hệ sinh thái, với tư cách là một ngành kinh tế.

Bên cạnh xu thế phát triển du lịch sinh thái do nhu cầu khách quan, xu thế này còn không nằm ngoài xu thế chung về phát triển xã hội của loài người, khi các giá trị tài nguyên ngày càng bị suy thoái, khai thác cạn kiệt.

Hoạt động du lịch tại Vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc mang lại lợi ích cả kinh tế và xã hội, tác động đến dịch chuyển kinh tế của huyện đảo Phú Quốc và tỉnh Kiên Giang theo hướng tăng tỷ trọng dịch vụ, du lịch; tác động đến các ngành dịch vụ khác phát triển, góp phần giảm thiểu thất nghiệp, tăng thu nhập cho người dân, kích thích mua sắm và tiêu dùng. Qua đó, đáp ứng nhu cầu nghỉ dưỡng cao cấp cho khách du lịch trong nước và quốc tế, kéo dài thời gian lưu trú của du khách và tăng doanh thu từ hoạt động du lịch.

Tuy nhiên, sự phát triển của các hoạt động du lịch, trong một số trường hợp đã gây ra các tác động tiêu cực đến hệ sinh thái, nên cần có các giải pháp để bảo vệ môi trường hệ sinh thái, cảnh quan sinh thái, giá trị văn hóa bản địa để đạt được mục tiêu phát triển du lịch bền vững. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2014). *Luật Bảo vệ môi trường*, số 55/2014/QH13, ngày 23/06/2014
2. Thủ tướng Chính phủ (2006). *Quyết định số 186/2006/QĐ-TTg, ngày 14/08/2006 về việc ban hành Quy chế quản lý rừng*
3. UBND tỉnh Kiên Giang (2015). *Quy hoạch chi tiết tỷ lệ 1/500 vườn thú Vinpearl Safari Phú Quốc*
4. Phạm Trung Lương (2002). *Du lịch sinh thái*, Nxb Giáo dục
5. Đoàn Mạnh Cường (2019). *Bảo vệ môi trường dưới góc nhìn sức chứa điểm đến du lịch - Bài học từ một số điểm đến du lịch*, truy cập từ <http://vietnamtourism.gov.vn/index.php/items/28891>
6. Duy Khánh, Hoàng Trung (2016). *Vinpearl Safari phủ nhận thông tin cả ngàn thú quý hiếm chết*, truy cập từ <https://tuoitre.vn/vinpearl-safari-phu-nhan-thong-tin-ca-ngan-thu-quy-hiem-chet-1055080.htm>
7. Trần Thanh Thảo Uyên (2019). *Phát triển bền vững du lịch sinh thái đảo Phú Quốc*, truy cập từ <http://www.vtr.org.vn/phat-trien-ben-vung-du-lich-sinh-thai-dao-phu-quoc.html>